

УДК 793.31(479.22):394(477-25)

Кдирова І. О.

ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО В ТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ХОРЕОГРАФІЧНИХ КОЛЕКТИВІВ ГРУЗИНСЬКИХ ТОВАРИСТВ МІСТА КИЄВА

А Присвячується творчій діяльності хореографічних колективів Грузинської діаспори міста Києва, спрямованої на збереження та розвиток національної культури грузинського народу. Дбайливо зберігаючи кращі зразки народної творчості, репертуар художніх колективів збагачується сучасними інтерпретаціями традиційних танців із використанням нової лексики рухів і композиційної техніки. Представники Грузинської діаспори приділяють велику увагу творчому вихованню молоді. Мистецтво народного танцю демонструють шанувальникам етнічної культури кращі художні колективи грузинської спільноти міста Києва.

Ключові слова: етнічні товариства; грузинська культура; творча діяльність; народна грузинська хореографія; сучасна інтерпретація традиційних танців

Пробудження національної самосвідомості кожного з етносів стимулює процеси збереження й примноження історичних традицій, художньої творчості, звичаїв і обрядів. Кращі зразки та культурні надбання етносів України гармонійно ввійшли в палітру національної культури і мистецтва, збагативши її новими художніми образами і неповторною самобутністю.

Зростаючий інтерес до етнічного мистецтва національних спільнот України та їхньої ролі в культурному розвитку українського суспільства підкреслюють **актуальність теми** дослідження. Народна творчість у широкому спектрі видів і жанрів, що іноді паралельно йдуть із жанрами професійного мистецтва, завжди викликати інтерес науковців-культурологів і мистецтвознавців.

Народна художня творчість і фольклор грузинського етносу мають величезну популярність в Україні. Грузія вже багато років є вірним побратимом і надійним партнером України на міжнародній арені. За роки Незалежності соціально-культурні зв'язки братніх народів зміцнилися, заклавши надійну основу гармонійних міжнародних відносин, що сприяють економічному, соціальному і культурному співробітництву двох держав.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Мистецтво грузинського національного танцю – це безцінний скарб світової культури. У ньому оспівана велична краса Грузії, сила та незламність чоловічого духу і жіноча врода, доброта та лебедина вірність. Серед фахівців, котрі присвятили своє життя дослідженню грузинської культури – відомі науковці та творчі особистості: С. Джанашия та Н. Бердзенвілі, І. Зурабишвілі, Г. Робакідзе, А. Татарадзе, П. Хучуа, Д. Джанелідзе та багато інших. Практичним матеріалом для дослідження національного грузинського танцю стала про-

фесійна діяльність видатних хореографів-балетмейстерів К. Манджгаладзе, Б. Сванідзе, Ф. Сулаберідзе, О. Мхеїдзе, Р. Чанишвілі. У книзі Д. Джавришвілі «Грузинские народные танцы» ґрунтовно розглянута хореографічна лексика та технічні прийоми виконання різних форм грузинського танцю з описом традиційних фольклорних костюмів регіонів Грузії.

На сучасному етапі збереження традицій національного мистецтва етносів України є неодмінним атрибутом високодуховного європейського суспільства, підтвердженням демократичних цінностей гармонійного існування багатонаціонального суспільства.

Особливу роль у процесі збереження та популяризації народної художньої творчості та фольклору посідають творчі колективи етнічних спільнот, які через свою просвітницьку і мистецьку діяльність доносять до широкого загалу глядачів найкращі зразки національної культури. Проблематика міжнародних відносин, функціонування та діяльності громадських організацій етносів України останнім часом посідає важливе місце в дослідженнях фахівців у сфері етнополітики, державного управління, соціології та культурології. Але саме культурно-мистецька діяльність художніх колективів і солістів національних спільнот недостатньо висвітлена і потребує більшої уваги з боку культурологів і мистецтвознавців.

Метою статті є висвітлення творчого процесу збереження і розвитку національного мистецтва етнічних товариств України на прикладі художніх колективів Грузинської діаспори в місті Києві.

До загальнонаукових методів, які використовувались у дослідженні, належить: діалектичний метод, який застосовувався для глибшого аналізу сутнісних основ етнічної спільноти як унікального етносоціального та культурного явища; історичний метод, що дозволив

розглянути етнічну спільноту як історичний феномен, основу й носія етнічної культури; порівняльний метод, який використовувався для співставлення рольових позицій етнічних спільнот у формуванні національної культури як загальносуспільного феномена в залежності від етнокультурних особливостей і рівня соціального розвитку; функціональний метод, який дозволив виявити рівень соціального розвитку етнічної спільноти та її здатність і готовність усвідомлювати себе суб'єктом етнічної культури; системний метод, що сприяв розгляду етнічних спільнот як частини соціально-культурного життя суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Етнічна культура є складовою багатоманітності культури людства та виявом самоорганізації суспільства. Саме в ній зосереджені соціально набуті й успадковані з покоління в покоління значущі символи, ідеї, цінності, звичаї, вірування, традиції, норми і правила поведінки, через посередництво яких люди організують своє суспільне й особисте життя.

Процеси, що відбуваються в етнічній культурі, передаються через складний комплекс різнопланових явищ, які об'єднуються в систему інформативних зв'язків, діахронної передачі інформації. На різних етапах існування етносу вони фіксуються в історичній пам'яті народу і є ключовими для розуміння етнічної історії та культури. З джерела національного досвіду та традицій, духовної спадщини етносу вибудовується система національних цінностей, яку сповідують члени даної етнічної групи. Тут спрацьовують механізми умовного рефлексу, сигнальної спадковості, що передаються наступним поколінням через певні традиції, обрядовість, народну художню творчість і фольклор. Ці традиції члени етносів засвоюють у процесі етнізації – під час становлення та розвитку особистісних якостей, що відображають особливості культури етносу, елемент виховання, формування особистості, становлення її емоційних, когнітивних, вольових процесів засвоєння типових виробничих навичок, прийомів, стилю спілкування, поведінки, специфічного сприйняття світу [2].

Важливе місце у процесі збереження і поширення етнічної культури посідають національні товариства. Активну культурно-мистецьку діяльність, спрямовану на збереження та розвиток національних традицій і культури втілюють у життя представники Грузинської діаспори в Україні.

Народна грузинська хореографія здобула велику популярність серед українського глядача. Визначальну роль у справі популяризації грузинських танців відіграє Державний Академічний ансамбль народного танцю Грузії, заснований народними артистами СРСР Іліко Сухішвілі й Ніно Рамішвілі. Постановки видатних майстрів виконуються майже в усіх хореографічних колективах Грузії та за її межами.

Найдавніше походження хореографічної культури грузинського народу підтверджується численними історичними джерелами й даними, добутими за допомогою археологічних досліджень [3]. Обрядові танці в найдавніші часи були глибоко впроваджені в життя й побут грузинського народу. Перші відомості про грузинський танцювальний фольклор згадуються ще до нашої ери. Наприклад, за свідченнями грецького історика Ксенофонта (IV ст. до н. е.), серед грузинських племен були широко поширені ритуальні та військові танці [5, с. 34].

Вивчення джерел грузинського народного танцю

приводить до висновку, що народне танцювальне мистецтво зародилося в процесі праці і було тісно пов'язане з господарським життям. Звідси виникли танці, що імітують рухи тварин, хороводи, що відображають полювання, процеси землеробської праці тощо.

Еволюція танцю відбувалася відносно зміни зовнішньої форми й змісту. Таким чином, можна класифікувати грузинський народний танець за тематичним принципом: військові, весільні, ліричні, розважальні, спортивно-змагальні, безсюжетні та сюжетні [5, с. 183].

Велике значення у народно-сценічному танці має танцювальна лексика – окремі рухи, пози, з яких складається малюнок танцю. Танцювальна лексика виникає на основі узагальнення й специфічного перетворення виразних рухів людини. Протягом багатьох століть вона накопичувалася, вдосконалювалася й шліфувалася. Хореографічна лексика вивчається в балетних школах, складаючи основу формування професії танцівника й розвитку його здібностей. Самі по собі елементи хореографічної лексики не є носіями певного образного змісту, але володіють колом виразних можливостей, які реалізуються в конкретному контексті танцю. З послідовності й взаємозв'язку елементів хореографічної лексики складається хореографічний текст, що втілює змістовний образ. Дбайливо зберігаючи кращі зразки народної творчості, грузинський народ створює нові хореографічні твори, що відображають життя людини [8].

Мистецтво народного танцю демонструють шанувальникам етнічної культури кращі художні колективи грузинської спільноти в Україні. У 2001 р. в Києві на базі культурно-просвітницького центру «Дружба» був створений Ансамбль грузинського народного танцю «Іберієлі» та дитячий хореографічний ансамбль «Оцнеба». Завдяки копіткій праці й ентузіазму художнього керівника колективу – Макі Ломсадзе, ансамбль завоював популярність в Україні і з успіхом презентує грузинську культуру широкому загалу шанувальників.

Ансамбль є лауреатом багатьох міських, республіканських і міжнародних фольклорних конкурсів і фестивалів. Репертуар ансамблю містить хореографічний фольклор регіонів Грузії: «Парца», «Давлурі», «Картулі», «Ачарулі», «Шехведра мташі», «Жіночий Хорумі», «Нарнарі», «Рачулі», «Хевсурулі», «Старий Тбілісі», «Симді». Поряд із відомими народними танцями Ансамбль грузинського танцю «Іберієлі» має в репертуарі й сучасні постанови Макі Ломсадзе, а також авторські композиції «Зустріч у горах», «Самані», «Кавказький», які були створені хореографами ансамблю з використанням нових елементів сучасної хореографії, що додають нових художньо-емоційних акцентів [7].

У процесі інтерпретації відомі хореографічні композиції набувають нових форм і лексичних новоутворень. У грузинських танцях, особливо в жіночих, виразність пластики рук і пальців зосереджують на собі найважливіші художньо-емоційні акценти. Збагачення танцю новими рухами потребує від балетмейстера досконалого володіння національною танцювальною лексикою і високого художнього смаку для відтворення потрібного стилю і жанру.

Конструктивні лексичні новоутворення вживаються у численних танцювальних композиціях і разом із іншими рухами сприймаються як традиційні. Важливе значення у процесі інтерпретації мають стилістичні інновації, які потрібні постановнику для певного хореографічного тексту. Метою їхнього застосування є: відтворити

ту чи іншу типovu рису характеру людини, розкрити ідейно-тематичну спрямованість твору, звернути увагу глядачів на суттєву деталь і, таким чином, зафіксувати всю постановку у своїй пам'яті. І хоча такі рухи не набувають великої популярності і мало дають для збагачення лексики в цілому, їхня роль важлива, вони допомагають вирішити головне завдання – розкрити ідейно-художній задум автора мистецького твору [3, с. 60].

Активну культурно-просвітницьку діяльність із метою виховання дітей та юнацтва в кращих традиціях грузинського етносу проводить Грузинський культурно-освітній центр «Іберія». Засновник і керівник центру – талановитий фахівець і педагог Манана Сулаквелідзе. У центрі функціонує недільна школа для дітей із грузинських і змішаних сімей, де вивчають грузинську мову, літературу, історію, релігію, грузинські танці, пісні й народні інструменти. Велика увага приділяється культурній спадщині.

Головна ідея створення Грузинського культурно-освітнього центру «Іберія» – сприяння процесу національної єдності, пропаганда дружби між народами України і Грузії, ознайомлення населення з грузинською культурою і традиціями. На базі центру «Іберія» під керівництвом Манани Сулаквелідзе був створений Ансамбль пісні і танцю «Іберія», який уже багато років із успіхом презентує національне хореографічне мистецтво регіонів Грузії.

Мистецький доробок ансамблю складають хореографічні композиції регіонів Грузії в сучасній інтерпретації та популярні народні та естрадні твори у виконанні творчої молоді.

У кожному регіоні Грузії своя особлива манера виконання танців – особливий танцювальний діалект. Так різняться кахетинський, карталинський, рачинський, сванський, мингрельський, імеретинський, гурійський, аджарський, мтиульський танці.

Сучасна інтерпретація відомих народних танців «Мтіулури» (Гірський), «Ханджурулі» (танець із кинжалами), «Мхедрулі» (танець вершників) має свої особливості: багаторазове збільшення кількості виконавців, прискорення темпу та постійна зміна ритму, вдосконалення грузинських прийомів із упором на класичну танцювальну техніку й їх вільне комбінуван-

ня, лінійна розстановка танцювальної маси на сцені й повністю розрахований, добре збалансований загальний малюнок танцю, чіткий поділ солістів і масовки за балетним принципом. Ансамбль «Іберія» сміливо використовує в хореографії як традиційні елементи, так і нові технічні танцювальні прийоми, що додають нових рис і емоційного забарвлення відомим творам грузинського фольклору.

Колектив Грузинського культурно-освітнього центру «Іберія» бере активну участь у культурному житті України, виступає на багатьох концертних майданчиках, а також підтримує зв'язки з Грузинським посольством в Україні. У 2009 р. ансамбль «Іберія» отримав звання «Народний колектив України», а керівник і головний хореограф Манана Сулаквелідзе була нагороджена почесним званням «Заслужений діяч культури України». У 2012 р. Грузія теж відзначила її плідну мистецьку працю Орденом «Честь Грузії».

Таким чином, робимо **ВИСНОВОК**, що процес збереження та розвитку національної грузинської культури має позитивні тенденції в сучасній демократичній Україні. Еволюція хореографічного мистецтва Грузії гармонійно відбувається і далеко за її межами, знаходячи нові реалії художнього перевтілення в творчій діяльності художніх колективів грузинських національно-культурних громад України.

Список використаних джерел

1. Амиранашвили, Ш. Я. История грузинского искусства / Амиранашвили Ш. Я. – Москва, 1950. – 214 с.
2. Білик, Б. І. Етнокультурологія : навч. посіб. – Київ : ДАККІМ, 2005. – 160 с.
3. Василенко, К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю / К. Ю. Василенко. – Київ : Мистецтво, 1996. – 494 с.
4. Гварамдзе, Е. Л. О некоторых специфических особенностях грузинского народного танца / Е. Л. Гварамдзе. – Москва : Наука, 1964. – 7 с.
5. Джавришвили, Д. Грузинские народные танцы / Д. Джавришвили. – 1-е изд. – Тбилиси, 1958. – 260 с.
6. Джавришвили, Д. Грузинские народные танцы / Д. Джавришвили. – 2-е изд. – Тбилиси, 1975. – 279 с.
7. Кдирова, І. О. Музичне мистецтво етнокультурних спільнот в сучасній Україні // Взаємодія культур і збереження розмаїття форм культурного самовираження в умовах глобалізації: XI Культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва : зб. матер. Міжн. наук.-практ. конф., Київ, 28–29 травня 2013 р. – Київ : НАККІМ, 2013. – С. 157–166.
8. Кдирова, І. О. Процес етнізації в контексті багатонаціональної культури України / Інеш Осербайна Кдирова // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 21. Т. 2 / упор. В. Г. Віткалов; редкол. : С. В. Віткалов, О. М. Гончарова, С. І. Жилік та ін.; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2015. – С. 55–61.

Дата надходження авторського оригіналу до редакції: 08.06.2017

Кдырова И. О. Традиции и новаторства в творческой деятельности хореографических коллективов грузинских сообществ города Киева.

Посвящается творческой деятельности хореографических коллективов Грузинской диаспоры города Киева, направленной на сохранение и развитие национальной культуры Грузинского народа. Бережно сохраняя лучшие образцы народного творчества, репертуар художественных коллективов обогащается современными интерпретациями традиционных танцев с использованием новой лексики движений и композиционной техники. Представители Грузинской диаспоры уделяют большое внимание творческому воспитанию молодёжи. Искусство национального танца демонстрируют поклонникам этнической культуры лучшие художественные коллективы Грузинской диаспоры города Киева.

Ключевые слова: этнические сообщества; грузинская культура; творческая деятельность; народная грузинская хореография; современная интерпретация традиционных танцев

Kdyrova I. O. The art of Georgian folk dance in modern interpretation of choreographic collectives of ethnic communities of Kyiv.

The article is dedicated to the creative activity of the Georgian Diaspora dance groups in Kyiv aimed at preserving and developing the national culture of the Georgian people. Keeping the best examples of folk dance, art groups enriched the repertoire with new modern interpretations of traditional dances using the new vocabulary of movement and compositional techniques. Representatives of the Georgian Diaspora attach importance to the education of creative young people. The best ensembles of Georgian communities in Kyiv demonstrate Art of folk dance for fans of ethnic culture.

Key words: ethnic societies; Georgian culture; creativity; Georgian folk choreography; modern interpretation of traditional dances